

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefranklinskih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasni po ceniku in dogovoru, davak posebej. Pošt. šif. raš. 11.153. Telefon 3113

Nezdravo stanje

Preko časopisov, ustavnih korporacij ter raznih političnih in nepolitičnih zborovanj gre beseda o učiteljskih premeščanjih, o njihovi upravičenosti in neupravičenosti, o koristi in škodi: vsepovsod v javnosti odmevajo glasovi teh diskusij, toda glasu naše organizacije ni med njimi.

To ni niti zdravo, niti koristno. V naši državi eksistira učiteljska organizacija, ki združuje v svojih vrstah okrog 19.000 članov-učiteljev, razstavljenih skoraj v nepretrgani mreži po vsej prostranosti Jugoslavije. Kdo bi si upal trditi, da bi bila ta organizacija nepotrebna ter da bi se smela brez škode za skupnost potiskati ob stran kot nadležen ne-bodigatreba?

Učiteljsvo potrebuje prav tako kakor drugi stanovi krepke organizacije in če bi te organizacije dosedaj že po lastni pobudi ne bilo, bi jo morala v javnem interesu vlada sama ustvariti in pospeševati, kajti ni je stanovske organizacije, ki bi bila tako tesno povezana z ljudstvom, njegovo kulturo in njegovo usodo kakor učiteljska. Kakor ne more biti učiteljsvo irelevantno, kaj in kako misli ljudstvo o njem in o delu njegove organizacije, prav tako važno mora biti za narod, kako si predstavlja učiteljski stan ureditve šole, narodne kulture in — least non lest — svoje lastne pozicije v narodnem občestvu. Zato so vsakoletni obračuni, ki jih polaga učiteljska organizacija na svojih skupščinah ter njene raznovrstne enuciacije v stanovskih glasilih važni dokumenti za ves narod in njegove javne delavce. Le po neoviranih in iskrenih naših izjavah in programatičnih smernicah more soditi narod ne le naše delo in zahteve, marveč tudi naša stremeljenja, ki mu morajo biti odprta knjiga, da jo lahko prebira, pa tudi ocenjuje in zavzema svoje stališče. Učiteljsvo je glavni prosvetni činitelj v širokih plasteh naroda in nikdar ne bo mogoče zgraditi narodne kulture na ruševinah učiteljskih značajev in na njihovih zlomljenih eksistencah.

Zato ni čudno, če se ljudstvo upravičeno izprašuje, kako misli o vsem tem oni faktor, ki je v zadnjem času tolikokrat predmet strankarskih polemik ter raznih uradnih in poluradnih karakterizacij, namreč učitelj sam in njegova organizacija.

Vprav zadnji tedni so nam prinesli iz razprav v naših najvišjih ustavnih korporacijah nedvoumne izjave od vseh političnih strani, da je vzpostavitev širokih demokratičnih svoboščin ena najvažnejših nalog in stremiljenj vseh, ki kakorkoli posredno ali neposredno oblikujejo naše državljansko življenje.

Prava demokracija pomenja predvsem sodelovanje na reševanju vseh javnih vprašanj po vseh, ki so dobre volje in ki menijo, da bi mogli uspešno doprinesati svoj delež na tej veliki nalogi. Učiteljsvo in njegovi organizaciji ne manjka niti dobre volje, niti sposobnosti za koristno sodelovanje povsod, kjer prihaja njuna vzpostojenost v poštev. Pa če bi tudi kdo iz kateregakoli razloga ne mogel in ne hotel predpostavljati teh sposobnosti v učiteljskem stanu, ga ta njegova samovoljna supozicija nikakor ne opravičuje, držati učiteljsvo s širokim komolcem pasivno ob strani. Pretežki so namreč zlasti v današnjih časih denarji, ki jih plačuje narod za svojo vzgojo in izobrazbo in pogreški, ki se delajo radi nesodelovanja učiteljsva na tem poprišču, padajo nazaj na rame težko preizkušenih davkoplačevalcev. Učiteljska organizacija se v tej kritični dobi dobro zaveda, da njene zahteve glede šolstva in učiteljsva ne smejo kolidirati s splošnimi ljudskimi koristmi. Vprav učitelju ne more očitati nihče, da bi ne imel čuječega razumevanja in in odprtega srca za vse težkoče, v katerih se zviža danes velika večina našega naroda.

S katerim svojim aktom je pokazala učiteljska organizacija kako stremljenje, ki bi se moglo tolmačiti kot protikulturno ali kakorkoli škodljivo splošnemu ljudskemu napredku, da bi se mogel opravičiti predsodek, ki se v tem pogledu stalno vzdržuje in tu pa tam celo umetno ustvarja?

Prava demokracija ne bo šla nikoli brezobzirno preko mnenja organizacije v vseh onih vprašanjih, ki tvorijo eksistenčne razloge njenega obstoja. Toliko žalostnejše spričevalo za demokratično čuvstvanje kakega naroda in njegovih voditeljev je pa dejstvo, da se more postaviti ves organiziran stan pod bobneči ogenj partizansko pristranskega »javnega mnenja«, ne da bi se mu po drugi strani dovolila možnost, povedati svoje mnenje o spornih vprašanjih, zlasti ko gre za zadeve, ki globoko posegajo poleg njegove eksistence tudi v temelje ljudske vzgoje.

Ni naša krivda, da naša pojasnilna beseda ne more v javnosti. Prepričani smo, da nam bo čas, ki je najboljši regulator, prinesel skoraj to možnost, kajti zavedamo se — ne da bi hoteli biti neskrupni —, da bo naše sodelovanje potrebno in zaželeno. Pozdravljamo izjavo, ki smo jo slišali pred kratkim

z vodilnega mesta, naj se učitelj ne tira v dnevno politiko, pričakujemo pa demokratičnega dopolnila, da se bo učitelj pritegnil k polnopravnemu sodelovanju na vseh področjih, ki urejajo široko narodno kulturo v

vseh njenih temeljih. Vsaka drugačna rešitev bi pomenjala neekonomsko trošenje finančnih in socialnih sil našega naroda. To spoznanje bo istočasno naše plemenito zadovoljenje. L. G.

Učitelj bodi le pionir narodne prosvete

Prosvetni minister g. Dobrivoj Stošovič je dejal v času sprejemanja državnega proračuna v senatu med drugim: «Glede premeščitev učiteljsva sem že pred finančnim odborom izjavil, da vlada želi napraviti iz našega učiteljskega kadra pionirje in agente narodne prosvete, nikakor pa ne pionirje in agente posameznih osebnosti in strank!» Toda to ni samo želja vlade in ministra, marveč so to tudi naše najiskrenejše želje; a teh svojih želja še do danes nismo mogli uresničiti v prosep svojega dela in stanu. Višje sile režejo učitelju-uradniku kruh in kdor reže, govori! Učiteljsvo ni imelo v svojem delu med narodom poleg težav samo velike odgovornosti, temveč je moralo pri tem premagovati tudi najtežje ovire, ki niso bile nastavljene ravno v njegovo čast in ponos.

S šolskim zakonom ima učitelj predpisano delo v šoli; edino zanj pa obstojajo še posebna določila, ki mu nalagajo izvenšolsko delo. Ali učiteljsvo tega ne izpolnjuje? Tisoče in tisoče statistik izkazuje vsako leto njegovo delavnost med narodom in ni ga humanitarnega, ne kulturnega, ne prosvetnega in ne drugega društva, pri katerem učiteljsvo ne bi delovalo. Učitelj mora po zakonu delati med narodom, a dela tudi iz lastnega nagiba za narod, ker se čuti v to poklicanega. Toda lastni nagib ga vodi samo do takega dela, ki se čuti zanj sposobnega in ima do njega veselje.

Zadnja leta ima učiteljsvo velike skrbi pri izbiri dela. Kje naj začne? Kar se danes blagoslavlja, bo jutri prekleto! Radi vestnega dela, ki ga vrši danes, bo jutri preganjan; danes je koristen, jutri je že škodljiv. To dejstvo ne daje učiteljsvu baš vzpodbudnega razpoloženja za delo med narodom.

Od učiteljsva se je zahtevalo tudi delo, od katerega ni imelo nikake koristi, temveč

moralno škodo. Izvršitev povelja, danega v naredbi ali pa kruh?! Očitki, da so vsi učitelji delali to iz lastnega nagiba, v razumnih možganih, ki poznajo posledice neizpolnitve takega ukaza, ne morejo biti resni in zato ne na mestu.

Sredi težkega položaja je z veseljem sprejelo učiteljsvo gornjo izjavo ministra prosvete g. Stošoviča in ne bo ostalo brez hvaležnosti, ako bo besedam sledilo dejanje. Uresničenje dolgoletne iskrene želje vsega učiteljsva, ki si želi mirnega dela med narodom, kakor ga imajo ostali uradniki, bo samo blagoslov za mladino, narod in državo. Še več! Ono bo garancija resnično nepristranskega dela prav vsakega učitelja, ki se bo zavedal, da radi svojega dela ne bo preganjan.

Za realizacijo izjave gospoda ministra je pa potrebna ločitev šole od notranje uprave in stalnost učiteljsva. Ločiti šolo od notranje uprave bi pomenilo vrniti narodu šolo zgolj za napredek, zgolj za prosveto. Učiteljsvo bi se vrnilo tja v narodne vrste tudi v najmanjše vasi, kjer je potrebno za širjenje resnične znanosti, kajti prosvetljenost naroda — države je danes najmočnejše orožje v boju s težko gospodarsko krizo in egoističnim nacionalizmom sosednjih držav, ki hrepene po naši sveti zemlji. Tako delo pa zahteva natančno poznavanje krajevnih razmer in dolgotrajno delo; neprestano izmenjavanje prosvetnih delavcev rodi samo zmedo in neprestan začetek dela, ki ostane tako za vedno nedovršeno. Učiteljsvo je zato potrebna stalnost. Nikdar ne bi tako ostalo delo nedovršeno in nikdar več se otroci ne bi jokali za svojimi učitelji. Oni bi postali resnični vzgojitelji naroda in pionirji njegove prosvete! R. V.

Vzroki, ki zahtevajo reformo vzdrževanja šol

Na zborovanju sreskega društva JUU — Ljubljana mesto, je podal predsednik JUU tov Dimnik med drugim tudi naslednje zanimivo poročilo, ki kaže kako nujno potreben je bil s finančnim zakonom za l. 1936./37. sprejeti amandman glede vzdrževanja narodnih šol.

Stanje vzdrževanja narodnih šol postaja v naši državi vsak dan slabše.

Šolska poslopja so različno vzdrževana. — Dunavska banovina ima okrog 2026 šolskih poslopj; od tega jih je 1448 v dobrem, 405 v srednjem in 173 v slabem stanju. — Moravska banovina ima 1127 šolskih poslopj, od katerih jih 904 ustreza predpisom, a 223 so neprimerna in škodljiva za zdravje otrok in učiteljsva. Ta poslopja so povečini v hribovitih, zapuščenih in siromašnih krajih. Brez državne in banovinske pomoči se ta poslopja ne bodo mogla popraviti ali nadomestiti z novimi šolskimi zgradbami. V ta namen je bilo že v šol. letu 1934./35. izdano od države 250.000 Din, a od banovine 646.000 Din podpore občinam za popravilo šolskih zgradb. — V vardarski banovini je zelo mnogo šolskih poslopj, ki ne ustrezajo predpisom. — V zetski banovini je 768 narodnih šol in 24 zabavišča. Prebivalstvo in oblastva so si prizadevala izboljšati to stanje, toda radi ekonomske krize še ni opaziti vidnejših uspehov. — Savska banovina ima 1804 šole. — V drinski banovini je 660 šol. Poslopja so državna, samoupravna pa tudi privatna — v najemu. Mnoga ne ustrezajo niti higienskim niti pedagoškim predpisom. — Primorska banovina ima 588 osnovnih šol. — V dravski banovini je 839 šolskih poslopj in to: 183 v prav dobrem, 464 v dobrem in 91 v slabem stanju ter 1 šola v neuporabnem stanju. V letu 1934. je bilo 860 šol v 839 šolskih poslopjih. Od teh je bilo 790 šolskih poslopj last šolskih občin, a 56 last upravnih občin, odnosno v najemu. V vseh zgradbah so bile 2633 učne sobe s 3596 razredi. Primanjkujejo 963 učne sobe, radi česar morata imeti po dva razreda pouk v isti učni sobi, kar vpliva kvarno na pouk in zdravje otrok in učitelja. Šolske občine imajo 1271 naravno stanovanj za učitelje, a ostalim morajo plačevati stanarino. 684 šole imajo svoje šolske vrtove, 30 šol ima v najemu zemljišče za vrt, 56 šol je brez šolskih vrtov. — V vrbaski banovini vprašanje šolskih poslopj ni regulirano. Povečini mora to vršiti država odnosno ministrstvo prosvete. Država je tudi doslej podpirala šolske občine pri zidavi šol.

Zidanje novih šol je zastalo skoro povsod. Razlog je pomanjkanje denarja. Celo v dunavski banovini, ki je bila do sedaj primeroma na najboljšem, je občutiti znaten zastoj. — V zetski banovini bi bilo treba v mnogih krajih šole formirati nove šolske občine ter zidati nove, odnosno razširiti obstoječe šolske zgradbe. — Savska banovina ima 11 novih narodnih šol ter je zadnje leto formiranih 16 novih šolskih občin. V letu 1934. je bilo v gradnji 19 novih šol, a 2 sta se adoptirali. — V drinski banovini je radi nezadostnih proračunskih sredstev mnogo šolskih poslopj porušeni in zapuščenih. — V primorski banovini je bilo v zadnjih letih sezidanih 160 novih modernih šolskih poslopj, toda s tem še ni zadosteno potrebi šolstva. — V zadnjem času je bilo v dravski banovini zidanje šol oteženo radi pomanjkanja sredstev. Proračuni so se od leta 1931. znižali za 1/3 in posledica tega je, da se šole ne morejo razvijati, a zaradi tega ne trpi samo pouk, temveč tudi šolska poslopja, pri katerih ni mogoče izvršiti potrebnih popravil. — V vrbaski banovini je bilo od leta 1930. do 1934. sezidanih 159 novih šolskih poslopj, a 17 jih je bilo v gradnji.

Z učili je moravska banovina še slabše preskrbljena kakor z opremo in po mnogih šolah poleg ruskega računala in zemljevida Jugoslavije ni dobili drugih učil. — Vardarska banovina je zelo slabo preskrbljena z učili in šolskimi potrebščinami. — V drinski banovini je mnogo šol nepreskrbljenih, a v dravski banovini so šole z učili splošno dobro preskrbljene.

Šolski proračuni padajo od leta do leta.

Šolski proračuni so po vsej državi razmeroma majhni. V dunavski banovini se v nekaterih občinah ne realizirajo, a v moravski banovini se v splošnem slabo krijejo. V šol. letu 1933./34. je bilo odobrenih proračunov za 29.087.688 Din, a šolam je bilo izplačano le 5.947.748 Din. V šolskem letu 1934./35. je bilo stanje še slabše. V vardarski banovini se šolski proračuni povečini ne realizirajo. — V zetski banovini je vzdrževanje šol naravnost obupno ter ne more biti v šoli normalnega dela vkljub žrtvam, ki jih doprinese učiteljsvo, da doseže zadovoljujoče učne uspehe. Od odobrenih proračunov se realizira komaj 30%. — V savski banovini se proračuni vsako leto zmanjšujejo ter se niti skrčeni proračuni ne realizirajo. — V letu 1933./34. so občinski proračuni znašali 500.630.695 Din,

VSEBINA:

Nezdravo stanje. Učitelj bodi le pionir narodne prosvete. Vzroki, ki zahtevajo reformo vzdrževanja šol. Uradniško vprašanje. Zasebno skrbstvo državnih uslužbencev. Zopet Kočevje. Novo prosvetno žarišče v Podkrajju pri Radečah. Varčevanje. Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Listi o učiteljsvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

a šolski 30.553.695 Din. Dočim se je realiziralo 285.196.000 Din občinskih proračunov, se je šolskih realiziralo le 14.385.768 Din. — V drinski banovini je vzdrževanje šol jako slabo, proračuni slabi in nerealizirani. — V nekaterih krajih so učitelji prisiljeni, da iz svojih skromnih prejemkov plačajo šolske sluge ter kupujejo pisarniške potrebščine in kredno. V mnogih občinah se ne izplačuje učiteljem stanarino. — V primorski banovini so se šolski proračuni od leta 1932./33. do danes zmanjšali skoro za 50%. Vzdrževanje šol je slabo. Šolski proračuni se v nekaterih krajih ne realizirajo niti v najmanjšem odstotku. Redke so občine, kjer se učiteljem izplačujeta stanarino in kurivo. — V dravski banovini je bilo v letu 1934./35. 804 krajevnih šol, odborov ter so njihovi proračuni znašali okroglo 24.000.000 Din, od česar so se šolam le delno realizirali zneski. Od leta 1931. so padli proračuni za 1/3. V vrbaski banovini so bile šolske občine organizirane šele leta 1928. in je vzdrževanje šol v mestih še dosti dobro, a podeželske občine polagajo malo pozornosti na dobro šolo in njeno vzdrževanje. Ni redek primer, da dolgujejo občine večje vsote šolskim slugam in učiteljsvu za nabavo potrebnih sredstev za vzdrževanje šol in rednega dela v razredih.

Kake želje je izreklo učiteljsvo.

Reforma pobiranja šolskih dajatev je bila priporočena v sledečnem: Učiteljsvo dunavske banovine je priporočilo reformo pobiranja šol. dajatev potom države, da bi se na ta način omogočilo normalno delo in napredek šole. — Učiteljsvo moravske banovine je predlagalo, da bi davčne uprave z državnimi davki pobirale tudi šolski davek, ki naj bi ga po § 130. zakona o narodnih šolah izročale šolam. Vse proračune naj bi odobraval banovinski šolski odbor t. j. tudi one, kjer se šolske občine krijejo z upravnimi (§ 25. zak. o nar. šolah). — Učiteljsvo vardarske banovine priporoča, naj se vzdrževanje in preskrba šol prenese na banovinske proračune. Realizira naj se fond za zidanje šol v smislu § 35. zakona o narod. šolah ter dajejo posojila za zidanje novih šol. — Učiteljsvo zetske banovine priporoča kot edini izhod prenos vzdrževanja šol na banovine ali državo. — Učiteljsvo drinske banovine naglašja, da je treba to pereče vprašanje nujno in pravilno rešiti s prenosom vzdrževanja na banovine ali državo, ako se želi boljši napredek prosvete. — Učitelji primorske banovine poudarjajo neobhodno potrebo, da se vzdrževanje šol prenese iz občin na banovine. — Učiteljsvo dravske banovine se je takoj po objavi zakona o narodnih šolah izreklo za prenos stanarine na banovino. V poslednjem času je pa neprestano opozarjalo na škodo, ki jo povzroča krčenje šolskih proračunov in je zahtevalo revizijo tega vprašanja. — Vzdrževanje šol prizadeva učiteljsvu vrbaske banovine mnogo skrbi in nepremostljivih težkoč ter je želja tega dela učiteljsva, da prevzamejo banovine vzdrževanje podeželskih šol, pa bilo na katerikoli način.

Delo izvršnega odbora JUU.

Izvršni odbor je ob vseh prilikah ustno in pisмено poudarjal težko stanje, v katerem se nahajajo šole in se je zavzemal za izboljšanje tega stanja. Kadarkoli so bili zastopniki udruženja službeno na merodajnih mestih, so naglašali potrebo reforme vzdrževanja šol kot eno najaktualnejših vprašanj. Prav tako so neprestano opozarjali na vprašanje zidanja novih šol in na potrebo kreditov v državnem proračunu za fond, ki predvideva državno pomoč pri zidanju šol v smislu § 35. zakona o narodnih šolah.

V nadaljnjem svoje poročilo omenja tov. Dimnik tudi Uredbo o vzdrževanju šol in preide na

prenatranost otrok v razredih.

V tesni zvezi z gornjimi vprašanji je vprašanje prenatranosti razredov v narodnih šolah in posledica tega.

Šele s polnim reguliranjem gornjih vprašanj bo urejeno tudi to vprašanje.

Danes je stanje tako, da pride v dravski banovini povprečno 50 otrok na enega učitelja, v savski 60, v vrbaski 70, v primorski 66, v drinski 65, v zetski 49, v dunavski 60, v